

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Kjersgaard, Mads, ”Orgelpositiv från stormaktstiden” i *Kulturmiljövård* nr 6 1992, Stockholm 1992.

Styffe, C. G. ”Sko klostets kyrka”, i *Upplands fornminnesförenings tidskrift*, tredje bandet (XVI-XVIII), Uppsala 1894-1896.

Tuulse, Armin, *Skoklosters kyrka, Upplands kyrkor 125*, Uppsala 1967.

Upplandsmuseets arkiv (UM)

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
ca 1250-1300	Skoklosters kyrka uppfördes som klosterkyrka åt ett nunnekloster tillhörande Cistercienserorden. Den kom också att användas som sockenkyrka i stället för den gamla kyrkan i Flasta som övergavs. Kyrkan byggs som en treskeppig basilika i tegel. Den hade först provisoriskt innertak av trä. En brand drabbade klostret och kyrkan i slutet av 1200-talet. Efter det välvdes alla tre skeppen i kyrkan med tegelvalv. Kyrkan försågs med strävbågar i norr och söder. De kraftiga strävbågarna i väster byggs. Kyrkan invigdes år 1300 av ärkebiskop Nils Alleson. Till klostret hörde ett flertal övriga byggnader som låg runt kyrkan, dormitorium, kapitelsal och matsal (refektorium) t.ex. Efter att först ha legat norr om kyrkan flyttades klostergården till kyrkans södra sida. Inga lämningar ovan mark finns kvar av klosterbyggnaderna.	Tuulse s 8
1488	Södra sidoskeppets valv blev ombyggt och sänkt. Ovanpå det byggdes en välvd gång genom vilken nunnorna kom in på en läktare i kyrkans västra del.	Tuulse s 8
1503	Klostret drabbas av en eldsvåda men kyrkan tycks ha klarat sig eftersom den hade koppartak.	Styffe s 70
1527	Reformationen berövade klostret dess tillgångar men nunnorna fick bo kvar.	Tuulse s 4
1560-t	Kyrkan och klostret förstörs av en ny vålded.	Styffe s 70
1617	Altaret ommurades och flyttades till östra väggen.	Tuulse s 20
1620-24	Herman Wrangel på Skoklosters gods låter renovera kyrkan och bygger sig ett gravkor vid dess sydöstra hörn. Därför revs den östra fjärdedelen av södra långhusets murar och valv. Vidare restaureras kyrkans yttertak. I samband med det blev gavelrösten och långmurar påmurade medan man sänkte den ursprungliga, spetsiga vinkeln. Södra sidoskeppet avsöndrades från kyrkorummets och ombyggdes till magasin. Vid västra gavelröstet på långhuset byggdes en takryttare.	Styffe s 72 Tuulse s 14
1625	En klockstapel vid kyrkan omtalas i källorna.	Tuulse s 26
1639	Enligt Tuulse står Wrangelska gravkoret färdigt först 1639. Detta årtal står också på vindflöjeln som kröner gravkorets tak och på en portal som leder från kyrkans kor in till gravkoret.	Tuulse s 12
1643-53	Stuckdekorererna på väggar och tak i gravkoret utförs av stuckatören Daniel Anckerman.	Tuulse s 12
1672	Altaruppsatsen, dopstället och predikstolen skänktes till kyrkan av Carl	Tuulse s 20

	Gustav Wrangel. De är tillverkade i början av 1600-talet och är ett krigsbyte från klosterkyrkan i Oliva nära Danzig (Gdansk).	
1674	Skoklosters kyrka fick sin första orgel till skänks av Carl gustaf Wrangel. Det är ett orgelpositiv som tillverkades i Hamburg 1667 av Jochim Richborn. Orgeln står sedan 1964 i restaurerat skick åter i kyrkan.	Kjersgaard s 29
1690-talet	Peringskiöld avbildar kyrkan. På denna tid fanns även det gamla refektoriet bevarat söder om kyrkan.	Tuulse s 5, 8
1730	Takryttaren togs bort.	Tuulse s 14
1737	Norra sidoskeppets tak sänktes.	Tuulse s 16
1739	Strävpelarna på norra sidan tillkom och taket höjdes med tre skift tegel samt förbättrades.	Tuulse s 14 f
1743	Klockstapeln byggs söder om kyrkan. Delar av stommen härrör från den äldre klockstapel som omnämns 1625.	Tuulse s 26
1800	Läktaren i väster byggs.	Tuulse s 20
1804	Orgeln tillverkas av Pehr Lund från Enköping. Den lilla orgeln från 1600-talet skänks till Häggeby kyrka.	Tuulse s 20
1820	Wrangelska gravkoret restaurerades. Bl.a. byggdes sockeln om, gravvalvet öppnades och kistorna restaurerades.	Tuulse s 14
1843	Fyra apostlar av gips skänktes av Carl XIV Johan och ställdes i koret.	Tuulse s 20
1882	Ett vindfång bygs innanför porten i väster. Ny ekådrad, öppen bänkinredning tillkommer.	Tuulse s 16, s 20
1892	Tumban i Herman Wrangels gravkor restaurerades av A. Bellio, ”ganska hårt”, enligt Tuulse.	Tuulse s 14
1893-94	Kyrkan genomgick ”en mycket hård restaurering under arkitekten Emil Langlets ledning”. Södra sidoskeppets övre våning revs. En ingång i söder som tidigare lett till klostrets konventsgård togs bort. En ny rundbågig öppning väster om den upptogs samtidigt. Trappan framför ingången i väster byggs om till sitt nuvarande utseende. Samtliga fasader, utom södra sidoskeppets, befriades från sin vitlimning och puts. Tegelmurverket fogströks och en sockel av cement tillkom. Taket täcktes med falsad järnplåt. Kyrkan hade sen tidigare ett gammalt plåttak med skivor i småformat . Invändigt försågs valv och arkadbågar med ornamentala målningar. I övrigt blev murarna invändigt fogstrukna. Golvet i långhusets mittgång lades om. I bänkkvarteren lades brädgolv. Under medeltiden hade golvet varit tegeltäckt varav rester finns kvar i västra delen av kyrkorummet. De flesta av gravstenarna ställdes upp längs innerväggarna. ”Fönsteröppningarna fick nya spröjsar” (helt nya bågar?). I korfönstret sattes färgat glas in. Varmluftsanläggning installerades. Den s.k. Bagarbograven försågs med balusterräcke.	Tuulse s 16 UM Tuulse s 25
1931	Den lilla orgeln som skänktes till Häggeby kyrka 1804 och därefter till Kalmar kyrka år 1843 återskänktes till Skokloster.	Tuulse s 20
1957	En madonna med barn av stengods av skulptören Michael Schilkin införskaffades.	Tuulse s 20
1963	Ett förslag till restaureringsarbeten upprättas av arkitekt SAR Ragnar Jonsson. Föreslår dränering av mark samt lagning av skadat murverk, ny dörr i södra ingången och nya fönster till mittskeppet med ursprunglig storlek. Invändigt föreslås lagning av nytt kalkstengolv i koret, borttagande av korfönstrets färgade glas som ersätts med antikglas i blyspröjs, vidare målningsbättring och vissa konserveringsarbeten samt	UM

	installation av ny varmluftsanläggning. Byggnadsstyrelsen avvisar förslaget men tillstyrker ny värmeanläggning och elinstallationer.	
1964	Orgelpositivet som skänktes av Carl Gustaf Wrangel 1674 återuppsattes och konserverades av Nils Olof Berg och Mads Kjersgaard. Ny oljeeldad varmluftsanläggning installeras i kyrkan.	Tuulse s 22 UM
1971	Program för restaurering av kyrkan upprättas av arkitekt Ove Hidemark. Syftet är inte att förändra kyrkan utan att bevara karaktären och att avhjälpa visa byggnads- och konserveringstekniska brister. Omläggning av yttertak med kopparplåt som svartmålas föreslås, vidare ombyggnad av befintliga värmesystemet, byte av brädgiolv i bänkkvarteren, tätning av fönster och dörrar, reparation av orgelläktaren, konservering av träinventarier och textilier, yttre fasadarbeten samt reparation av klockstapelns stengrund. Förslag till återuppförande av kyrkogårdsmur av gråsten upprättas av arkitekt Ove Hidemark. Förslaget godkändes av Riksantikvarieämbetet. Taket på kyrkan lades om med kopparplåt som målades svart. Valv över mittskepp isoleras.	UM UM UM
1972	A. Magnussons orgelbyggeri upprättar ett åtgärdsförslag för den stora orgeln i kyrkan. Enligt Raä är orgeln ett av de största bevarade instrumenten i Sverige från klassisk tid. Den har ett stort kulturhistoriskt och antikvariskt värde eftersom den är så bevarad i praktiskt taget ursprungligt skick, heter det i ett yttrande.	UM
1972	Ledningsschakt grävs från kyrkan till klockstapel. Grundstenar från det rivna vapenhuset påträffades-	UM
1973	Riksantikvarieämbetet ger tillstånd för konservator Hugo Löfgren att konservera Oliva-inventarierna. Omläggning av bänkkvarterens brädgolv utförs och byggnadsarkeologisk dokumentation görs av Upplandsmuseet.	UM UM
1978	Klockstapel. renoveras enligt åtgärdsförslag av Bjerking AB. Reparationen består av målning av plåt, rödfärgning och tjärstrykning mm.	UM
1978	Kyrkorådet ansöker om att få placera en kororgel i kyrkan. Raä vill hellre se att den stora orgeln sätts istånd (enligt 1972 års förslag vilket ej genomförts). Raä vill ge ett tillfälligt tillstånd för kororgel i högst fyra år i väntan på reparation av stora orgeln. Karin Nordåker på Bjerking AB upprättar förslag till ombyggnad av bänkar för att göra dem bekvämare att sitta på. Förslaget godkänns av Riksantikvarieämbetet.	UM UM
1979	Karin Nordåker på Bjerking AB gör beskrivning till utvändig renovering som omfattar omputsning av södra sidoskeppets sydvägg, singeluppfyllning av marken framför södra fasaden, ny marktrappa av sten samt reparation av stödmur väster om klockstapel. Åtgärderna godkänns av Riksantikvarieämbetet. Arbetena utförs under året.	UM

1980-81	Stödmuren väster om klockstapeln renoveras. I kyrkan installerades halogenbelysning och ny armatur i sakristian. Ny uppmålning av tegelimitation på sydfasaden görs. Dörrar och fönster renoveras och målas. Invändig behandling av trägolv.	UM UM UM
1982-83	Ny elvärmeanläggning installeras i kyrkan. Den ersatte den gamla varmluftsanläggningen.	UM
1990	Förslag till omläggning av sockeln till klockstapeln upprättas av Bjerking AB, Björn Björck.	UM UM
1990-92	Förslag till kapell i södra sidoskeppets östra del upprättas av Bjerking. Ritningar upprättas av Ahlgren Edblom arkitekter. Wrangelorgeln flyttas och en ny kororgel placeras mellan mittskeppet och södra sidoskeppet.	UM
1993	Lars Götberg får tillstånd från Riksantikvarieämbetet att konservera predikstol, dopfont och en träskulptur.	
1996	Ett nytt restaureringsprogram för stora orgeln upprättas av orgelbyggare Ulf Oldaeus, vilket godkänns av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen beviljar tillstånd att anlägga minneslund och urngravar på kyrkogården. Förslag upprättat av Markkonsulter i Uppsala AB.	UM UM
1998	Utvändig reparation av kyrkan genomförs enligt handlingar upprättade av Bjerking AB. Plåtavtäckningar på stråvpelarna byttes. Fasader och socklar rengjordes. Skadad puts lagades och trasiga tegel byttes. Målning med kalkfärg på puts. Fönster och dörrar renoverades. Korfönstret försågs med ny ytterbåge av järn. Västsidans fönster fick kompletterande innerbågar. Wrangelska gravkorets tak reparerades. Skorsten på södra fasaden intill gravkoret togs bort. Reparation av trappan vid västra kyrkgaveln utförs. Trappan mellan kyrkan och klockstapeln repareras. Även golvet inne i kyrkan renoverades.	UM
1999	Tillstånd att konservera skulpturen Johannes döparen lämnas av Länsstyrelsen.	UM
2000	Konservator Ulf Leijon konserverar ett stort antal begravningsvapen i kyrkan. Nytt golv läggs i sakristian. Nytt textilskåp insattes.	UM
2003	WC byggs i västra delen av kyrkan enligt ritningar av arkitekt Kerstin Ferner Tema Arkitekter, Uppsala.	UM
2004	Länsstyrelsen ger tillstånd till anläggande av handikappväg med uppställningsplats och ny lindhäck enligt förslag av Kaj Svensson, Markkonsulter i Uppsala AB.	UM
2005	Klockstapeln renoveras enligt förslag av Bjerking AB. Rötskadat virke i stomme byts. Sockelmuren läggs om. Plåtdetaljer renoveras och byts delvis. Rödfärgning av panel. Stödmuren i väster renoveras.	UM